

# 'Thuis'



## lessenserie bovenbouw

Mary Heylema

### Les 1 (60 min)

#### Benodigdheden

- digibord
- kladpapier
- pennen
- stevig A4-papier, gekleurd

## 1. Inleiding (10 min)

- Toon onderstaand gedicht van Linda Vogelesang en lees het voor. Vraag van tevoren wat voor soort dingen de leerlingen uit dit gedicht herkennen. (Bijv. Als je op vakantie bent en het naar je zin hebt, kun je je woonplek vergeten, maar als je bijna weer naar huis gaat, komt het juist terug in je gedachten.)
- Lees het gedicht nogmaals, terwijl de kinderen hun ogen sluiten en vraag vooraf wat ze bijzonder vinden aan dit gedicht (Bijv. Het huis wordt aangesproken alsof het een levend wezen is, de ik-figuur aait de mat. Of: Bijzonder dat een huis je kan omarmen met haar muren en op je wacht.)
- Kijk naar het gedicht. Wat valt op aan het rijm? (Eindrijm: is-mis, straat-bestaat, zacht-wacht. Beginrijm: Ha huis, nooit na, mis muren, bocht blok. Klinkerrijm: dag en nacht omarmen onderdak)

Ha huis,

Ik denk nooit na over wat er altijd is,  
mis jouw muren niet  
omdat ze mij dag en nacht omarmen,  
ben dagelijks bij jou onderdak  
zonder ooit een dankjewel.

Alleen als we na twee, drie weken weg  
de laatste kilometers nemen  
ben jij in mijn hoofd  
huizenhoog aanwezig  
en vrees ik voor je leven  
door een aardbeving of brand.  
Snel is dan echt niet vlug genoeg:  
het laatste dorp, de laatste straat,  
nog één bocht en één blok,  
dan zie ik dat je nog bestaat.  
Niet veel later  
aaien mijn voeten zacht je mat  
en roep ik blij: 'Daar ben ik weer!  
Fijn dat je altijd op mij wacht.'

Linda Vogelesang

Uit: DICHTER nr. 3, Plint, 2017



## 2. Instructie (15 min)

- In dit gedicht spreekt de ik tegen het huis alsof het een levend wezen is. Alsof het een soort trouwe vriend is. Zeg de kinderen dat zij dat nu straks andersom gaan doen. Hun huis of kamer gaat juist tegen hen spreken. Daarvoor gaan ze eerst 'dichters-materiaal' verzamelen.
- Als eerste schrijven de kinderen minimaal 4 dingen op een kladje die ze (graag) in hun kamer doen (*Uitslapen, met mijn cavia spelen, huiswerk maken, met mijn vriend chatten, kijkdozen maken*).
- Daarna schrijven ze minimaal 4 dingen op die in hun kamer staan, die echt bij hen horen (*Bijv. kleurige posters, boeken, planten, mijn hamster Bibi, mijn streepsokken*).

## 3. Verwerking (25 min)

- Geef de kinderen de volgende opdracht: stel je voor dat je huis kan praten. Wat zou het tegen je zeggen? Noem 4 dingen die het huis vast fijn vindt en waar het je als het ware een compliment voor geeft of voor bedankt. Gebruik zoveel mogelijk woorden/zinnen uit je lijstje. Schrijf ze zo compact mogelijk op. Ga na een komma naar een volgende regel. Probeer er humor in te gebruiken, zodat minder positieve dingen juist leuk blijken te zijn. (*zie einde voorbeeldgedicht*). De kinderen bedenken hun eigen tekst of maken gebruik van onderstaand format

### Format werkblad

Dank je (naam kind), dat .....

Dank je dat .....

Dank je dat .....

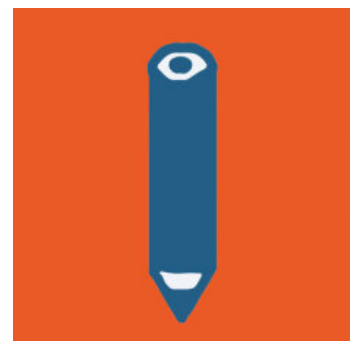
Maar vooral bedankt dat .....

#### Voorbeeldgedicht

Bedankt!

Dank je, Mo, dat je mijn muren kleurig maakt.  
Dank je dat je muziek draait om me vrolijk te maken.  
Dank je dat je me verrast met je maffe moppen.

Maar vooral bedankt dat je naar school gaat,  
zodat ik af en toe bij kan komen.



- Loop rond en help daar waar nodig. Zorg dat de kinderen hun zinnen zo compact mogelijk maken. Kunnen ze misschien bepaalde beginklanken terug laten komen (*Bijv. Mierzoete muren, vrolijk vloerkleed, stoere sokken*)?
- De kinderen schrijven hun gedicht in het net op stevig gekleurd papier. Ze knippen het papier in de vorm van een spreekballon uit.

## Les 2 (55 min)

### Benodigheden

- digibord
- kladpapier
- uitgeknipte rode hartvormen (uit A4'tjes)



## 1. Inleiding (10 min)

- Toon onderstaand gedicht op het digibord. Vraag de kinderen vooraf of ze iemand kennen bij wie ze dit gedicht vinden passen. Lees het gedicht voor. Praat erover. *(Alle antwoorden zijn goed.)*
- Vraag de kinderen nogmaals naar het gedicht te luisteren, terwijl ze ondertussen nadenken over de vraag wat hen het meeste raakt in het gedicht. *(Antwoord naar eigen inzicht, mits onderbouwd.)*
- Vraag de kinderen waar je 'thuis' kan zijn, als je huis er niet meer is? Kun je dat tóch een 'thuisgevoel' hebben? *(Bijv. Je kunt waardevolle herinneringen met je mee dragen, die zitten in je gedachten. Of: Misschien zijn er nog een paar foto's van familieleden die in je tas zitten. Of: je probeert met een paar meegebrachte voorwerpen je eigen 'thuis' te maken daar waar je op dat moment bent.)*

### Huis van taal

Ze kwamen hierheen in treinen  
boten, het laatste eind gelopen  
dat vonden we eerst best stoer,  
geloof ik, de meesten van ons  
waren nooit zo ver gekomen

Tot we van hun oorlog hoorden  
op het digibord  
de zwart omlinjnde vlakken, landen  
waarvandaan ze kwamen,  
kaal en droog, gebroken  
elke rode stip een platgeslagen stad.

Juf vroeg hen naar thuis.  
Of er niets gebeven was  
of juist iets meegenomen.  
De klas die zweeg in alle talen.  
Het antwoord konden we toch wel raden.  
Van de beelden op tv, verhalen:

niets.  
Maar thuis?  
Zij wisten dat:  
je huis woont diep vanbinnen  
in de taal van je hart.

Kate Schlingemann



## 2. Instructie (15 min)

- Vertel de kinderen dat elk hart 'kamers' heeft, zo luidt de medische term. Laat ze zich zo'n kamer in hun hart figuurlijk voorstellen. En laat ze zich voorstellen dat je als mens een 'thuisgevoel' in je hart kunt meedragen. Zeg dat ze nu gaan onderzoeken hoe dat eruit kan zien, m.b.v. verschillende 'lijstjes'.
- Als eerste schrijven ze, individueel of in tweetallen, drie betekenissen onder elkaar op een kladpapiertje van het begrip 'thuis'. (*Bijv. waar je je op je gemak voelt, waar je helemaal jezelf kunt zijn, waar je je veilig voelt.*)
- Vraag welke drie dingen uit hun huis of kamer hun een huiselijk, knus gevoel geven. Dit schrijven ze ook op (*Bijv. de schemerlamp in de woonkamer, mijn glow in the dark sterren op het plafond, het warme dekentje op het voeteneind van mijn bed.*)
- Vraag de kinderen de 3 of 4 belangrijkste mensen uit hun leven op te schrijven, bij wie ze zich helemaal op hun gemak voelen. (*Bijv. Rawi, mijn beste vriend, Oom Samir, mijn vader en moeder.*)
- Vraag hun een warme, huiselijke kleur te kiezen en daar een eigen naam bij te bedenken. Dus bijv. niet 'rood' maar 'pluche-knuffelbeesten-rood' of niet 'oranje' maar 'zonsondergang-oranje'. Ook dit schrijven ze op.

## 3. Verwerking (20 min)

- De kinderen gaan hun eigen Huiselijk Hart-Kamer-Gedicht maken waarbij ze zoveel mogelijk woorden uit hun lijstje gebruiken. Dit mogen ze op hun eigen manier doen, of ze gebruiken de volgende woorden als start: In mijn hart voel ik me thuis, want...
- Loop rond en help waar nodig. Laat de kinderen zo compact mogelijk schrijven. Schrijven = schrappen!
- De kinderen schrijven hun gedicht in het net in een groot getekend of geknipt rood hart.

## 4. Genieten van elkaars producten en afsluiting (10 min)

- Hang alle gedichten op of leg ze in de kring. Vraag enkele kinderen hun gedicht voor te lezen. Welk gedicht geeft een huiselijk gevoel? Waar ligt dat aan? Vraag of je je thuis kunt voelen in een gedicht. (*Antwoord naar eigen inzicht*). Zeg dat je hier in de volgende les op terugkomt.

### Extra

- Vraag of ze hun gedicht cadeau willen doen. Aan wie? Zorg voor enveloppen (*en eventueel postzegels*). Post de kaarten met elkaar.



# Les 3 (60 min)

## Benodigdheden

- digibord
- kladpapier
- gekleurd stevig A5-papier
- stevig A3 -papier
- oude tijdschriften, kranten
- scharen
- lijm



## 1. Inleiding (10 min)

- Vertel de kinderen: Vroeger leefde er een scheepsarts die ook dichter en schrijver was. Slauerhoff heette hij. Hij leefde van 1898 tot 1936. Slauerhoff reisde veel, hij was immers scheepsarts. Hij kwam bijv. in Portugal, Afrika, China en Japan. Een bekende dichtregel van hem is: *'Alleen in mijn gedichten kan ik wonen, nooit vond ik ergens anders onderdak.'*
- Vraag de kinderen of je in een gedicht kunt wonen. *(Elk antwoord is goed.)*
- Vraag hun om de dichtregel nu eens figuurlijk te bekijken. Kan het dan wel? (Voor de onrustige en reislustige Slauerhoff waren gedichten heel belangrijk. Hij hechtte minder aan een vast huis.)
- Vraag hoe je kunt wonen in een gedicht. *(Dan voel je je het meeste thuis in de taal.)* Hoe ziet dat eruit? Hoe voelt dat? *(Naar eigen inzicht, bijv. dan ben je heel vaak aan het schrijven en geniet je van de taal die je hoort en schrijft. Of: het gedicht geeft je een veilig gevoel. Je voelt je er op je gemak.)*
- **Extra**  
in welk van de gedichten uit deze lessen van jezelf, klasgenoot of professionele dichters, voel jij je het meest thuis? Waar komt dat door? (Antwoord naar eigen inzicht)

## 2. Instructie (20 min)

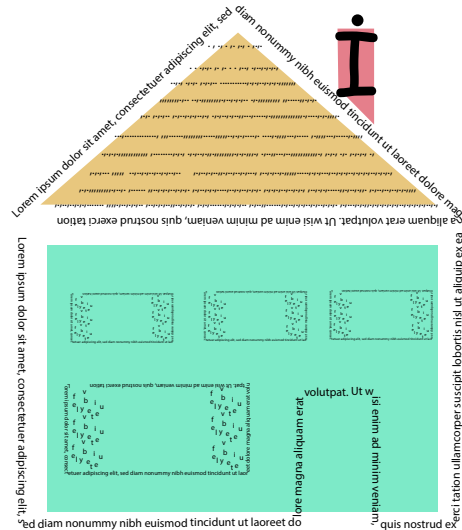
- Inventariseer (meteen klassikaal of eerst in groepjes van twee) op het digibord uit welke onderdeel een tekst bestaat. *(letter, hoofdletter, woord, zin, alinea, hoofdstuk, titel).*
- Doe hetzelfde met interpunctietekens *(komma, punt, dubbele punt, puntkomma, gedachtestreepje, vraagteken, uitroepeteken, haakjes).*
- Vertel dat de kinderen deze twee lijstjes straks kunnen gaan gebruiken. Ze gaan namelijk hun eigen 'huis van taal' maken. Een huis waarin ze zich thuis voelen. Daarvoor is eerst nog iets anders nodig:
- Deel oude tijdschriften en/of kranten uit. Laat de kinderen alleen of in tweetallen opvallende interpunctietekens uitknippen. Het mogen er meer van dezelfde soort zijn. Zoveel dat er misschien wel een dak, muren of een deur van gemaakt kunnen worden. Wie wil, knipt ook de beginletter van de eigen voornaam uit (zie de 'i' in het voorbeeldgedicht).

## Voorbeeldgedicht

Mijn huis van taal

Een dak van woorden  
begroeid met komma's en punten  
met muren van zinnen  
letters van gordijnen  
ramen van verhalen.

En het puntje van de i  
stijgt op uit de schoorsteen.



## 3. Genieten van elkaars producten en afsluiting (5 min)

- Hang het werk van de kinderen op. Als je genoeg ruimte hebt, kun je ze als in een soort stratenplan ophangen, in horizontale en verticale rijen.
- Lees nogmaals het gedicht van Kate Schlingemann Huis van taal uit les 2 en/of toon het op het digibord. Vraag de kinderen in gedachten hun eigen gedicht naast dat van Kate te leggen. Wat vinden ze vergelijkbaar? Wat juist anders? (*Antwoorden naar eigen inzicht.*)
- Laat enkele kinderen hun gedicht voordragen. Wat vinden ze zelf goed gelukt? Wat was lastig of juist leuk om te maken? Laat de kinderen enkele bijzondere, verrassende vondsten van elkaar benoemen.

### Extra

- Vertel dat wat ze deze les gemaakt hebben 'visuele poëzie' heet. Hun opgeplakte lettertekens (grafiek) maken als het ware het gedicht. Een andere dichter uit dezelfde tijd als Slauerhoff, Paul van Ostaïjen, hij leefde van 1896 tot 1928, maakte veel visuele poëzie. Google 'visuele poëzie Paul van Ostaïjen' en klik op 'afbeeldingen' voor voorbeelden.

## 4. Verwerking (25 min)

- De kinderen plakken individueel of in tweetallen hun uitgeknipte elementen tot (de contouren van) een huis op een stevig, gekleurd A5-vel (*Met bijvoorbeeld komma's als dakpannen, een groot uitroepteken als deur, etc.*). Laat ze op de compositie letten: dus niet alles onderaan het vel, maar juist in het midden met lege ruimte eromheen.
- Op een kladpapiertje schrijven de kinderen nu een kort gedicht (zonder rijm) van 5 á 6 regels n.a.v. hun collage. Ze geven in elke regel een korte beschrijving van de verschillende onderdelen van hun geplakte huis en maken daarbij gebruik van de lijstjes van het digibord. De titel is: 'Mijn huis van taal' (zie voorbeeldgedicht).
- Loop langs en begeleid daar waar nodig. Daarna schrijven de kinderen hun gedicht in het net op een wit A5-velletje. Zorg ervoor dat de kinderen rondom hun tekst ruimte overlaten. Leg uit dat een gedicht 'ademruimte' nodig heeft. De collage en het gedicht kunnen onder of naast elkaar op een stevig groter vel worden geplakt, zodat het een geheel is.